

Град Врање

**ЛОКАЛНИ АКЦИОНИ ПЛАН ЗА МЛАДЕ
2011–2015.**

САДРЖАЈ

Одељак 1.	УВОД
1.1.	Уводна реч градоначелника
1.2.	Канцеларија за младе
1.3.	Радна група за израду ЛАП-а за младе
1.4.	Методологија рада
Одељак 2.	ПРИНЦИПИ И ВРЕДНОСТИ
Одељак 3.	КОНТЕКСТ
3.1.	Географски подаци
3.2.	Демографски подаци
3.3.	Анализа кључних актера
3.4.	Анализа постојећих ресурса
3.5.	SWOT анализа
3.6.	Истраживање о сопственим потребама младих
3.7.	Пресек стања и положаја младих
Одељак 4.	СТРАТЕШКИ ПРАВЦИ И ПРИОРИТЕТИ
Одељак 5.	ПОВЕЗАНОСТ СА ДРУГИМ СТРАТЕШКИМ ДОКУМЕНТИМА
5.1.	Повезаност са Националном стратегијом за младе
5.2.	Повезаност са другим локалним стратегијама
Одељак 6.	МЕХАНИЗМИ ИМПЛЕМЕНТАЦИЈЕ
Одељак 7.	ПРОМОЦИЈА ЛАП-а ЗА МЛАДЕ

АНЕКСИ	
Анекс 1	Акциони план за 2011. годину
Анекс 2	Акциони план 2012–2015. године

1.1. Уводна реч градоначелника

Млади људи су сегмент популације који увек и свуда представља нужан ресурс за опстанак и развој друштва. Управо због те чињенице, јако је битно да их понудом, а не принудом, задржимо у нашој средини. С друге стране, млади се одговорно и организовано морају укључити у све поре друштвеног живота – једино тако могу да утичу на то како ће изгледати њихова улица, њихов град и њихова земља.

У намери да младим људима олакшамо задатак изградње бољег, напреднијег и хуманијег друштва и да их у томе подржимо, град Врање је, са својим релевантним институцијама и актерима, ушао у процес израде Локалног акционог плана за младе. Овај стратешки документ представља прилагођавање Националне стратегије за младе локалном контексту и њено усаглашавање са конкретним потребама и расположивим ресурсима.

Усвајањем Локалног акционог плана за младе у Скупштини града Врања, почиње велики и одговоран посао његовог спровођења у нашој средини у наредне четири године. Верујем да ће резултати тог процеса и његови ефекти на локалну заједницу поставити темеље нашег будућег системског и систематског деловања према младима.

Градоначелник Врања
Мирољуб Стојчић

1.2. Канцеларија за младе

Канцеларија за младе (КЗМ) града Врање јесте одрживи сервис за младе, спона између државе, локалне заједнице и младих која делује као засебно тело у оквиру локалне самоуправе и која се бави искључиво питањима младих.

КЗМ у Врању ствара услове за квалитетнији живот младих људи и њихово активно учешће у савременим токовима развоја друштва. Њени основни циљеви јесу идентификовање потреба и проблема младих и приступање методама њиховог решавања, као и промовисање вредности толеранције, поштовања људских права и равноправности.

Канцеларија за младе је почела са радом 1. маја 2010. године и до сада је учествовала у различитим активностима и пројектима: акција добровољног давања крви („Сећање на анђела“), обележавање Дана без дуванског дима, обележавање Дана борбе против наркоманије, обележавање Међународног дана младих, партнерство на пројектима „Едукација младића за превенцију насиља и родно заснованог насиља – Буди мушко!“ (са Центром Е8 из Београда), „Пронађи себе“ (са Одредом извиђача „Завичај 1093“), „Корак напред“ (са НВО Генератор), партнерство са Народним парламентом из Лесковца у току процеса консултација око израде Закона о младима, учешће у пројекту „Запошљавање и миграције младих“ (Група 484 у сарадњи са Међународном организацијом рада, Програмом УН за развој (УНДП), Фондом УН за децу (УНИЦЕФ), Међународном организацијом за миграције и бројним националним и локалним партнерима).

Канцеларија за младе сарађује са свим релевантним актерима омладинске политике на локалу.

Из буџета града Врања, до сада су издвајана средства за закуп простора у коме је смештена Канцеларија, као и за плату локалног координатора.

КЗМ ће у будућности радити на јачању својих капацитета и још интензивнијем и свеобухватнијем раду. КЗМ планира да настави са досадашњим и покрене нове активности. Основне смернице у даљем раду КЗМ биће одређене Локалним акционим планом за младе.

Од посебног је значаја да у будућем периоду буду испуњени следећи утврђени минимални стандарди и планиране активности рада КЗМ: административни трошкови, плата координатора, усавршавање координатора и волонтера, подстицање волонтеризма, успостављање квалитетне комуникације са МОС-ом и другим КЗМ у окружењу, повећање видљивости КЗМ, обележавање „Међународног дана младих“ и других важнијих датума који се тичу младих, едукативне и креативне радионице и трибине, радионице за активно тражење посла и КВС, учешће у културним и спортским активностима у заједници.

Да би се ови минимални стандарди/активности испунили неопходно је да КЗМ има одређен загарантован буџет.

Канцеларија представља примарно тело у Општини које се брине о младима, па би њено даље јачање требало да буде од приоритетне важности.

1.3. Радна група за израду ЛАП-а

Градоначелник Врања, Мирољуб Стојчић, 10.09.2010. године донео је Решење о оснивању Радне групе за израду ЛАП – а, састављене од представника следећих институција/организација:

1. Руководства града Врања,
2. ОШ“Радоје Домановић“,
3. Омладинског савеза града Врања,
4. Удружења Генератор,
5. Центра за социјални рад у Врању,
6. Националне службе за запошљавање, филијале у Врању,
7. Центра за превенцију Дома здравља у Врању,
8. Савета за младе,
9. Канцеларије за младе.

1.4. Методологија рада

Процес израде Локалног акционог плана за младе (ЛАП) инициран је и вођен у сарадњи са Министарством омладине и спорта (МОС). Целокупност процеса израде ЛАП-а пратио је и усмеравао стручни консултант МОС-а чиме се постигла усаглашеност са Националном стратегијом за младе и АП за младе, као и осталим секторским документима. Уз подршку консултанта, нуклеус будућих стандарда рада КЗМ уграђен је у планиране активности и циљеве ЛАП-а.

Израда ЛАП-а је методолошки заснована на партиципативном приступу, који подразумева директну укљученост свих јавних и приватних заинтересованих страна у току трајања целокупног процеса. Партиципативни приступ у изради ЛАП-а не односи се само на заједничку израду стратешког документа и пратећих анекса, већ омогућава шире учешће заједнице у идентификацији, активирању и координацији партнерстава за имплементацију појединих активности и пројеката.

Разлог за увођење партиципативне методе је пре свега практичне природе. Без партиципативног приступа често се локалним заједницама намећу обавезе да спроведу одређене активности, иако сама заједница није била укључена у тај пројекат. На крају, партиципативни приступ побољшава квалитет донетих одлука тако што омогућава:

- Базу знања за одговоран процес доношења одлука заснованих на чињеницама;
- Широку базу подршке за донесене одлуке;
- Колективно власништво над проблемима и решењима проблема;
- Јачање локалних капацитета за имплементацију пројеката;
- Повратне информације за руководство.

Различити субјекти, са различитим улогама и функцијама, били су укључени у процес израде Локалног акционог плана за младе, почев од фазе планирања па до фазе дефинисања реализације назначених управљачких активности. Све јавне и приватне заинтересоване стране који живе и раде на територији Града биле су задужене за општу елаборацију Локалног акционог плана за младе, док су стручне стране окупљене у Радну групу и координациони тим учествовали у изради ЛАП-а.

Процес израде Локалног акционог плана за младе састојао се из више фаза.

Циклус израде Локалног акционог плана за младе почео је формирањем Радне групе и дефинисањем основних принципа и вредности на којима ЛАП почива.

У другој фази установљен је контекст, израдом анализе текућег стања заједнице – профилисањем заједнице, и то првенствено из визуре положаја и проблема младих. Конкретно, у овој фази израђени су географски и демографски профил заједнице, анализа кључних актера и расположивих ресурса, SWOT анализа. Такође, за ову прилику спроведено је посебно истраживање младих о сопственим потребама. Резултати тог истраживања битно су допринели дефинисању положаја младих у заједници. На основу резултата добијених у другој фази, урађен је пресек стања и положаја младих у локалној заједници.

Након ове фазе, на основу свих дотадашњих резултата, утврђени су стратешки правци и приоритети ЛАП-а.

Потом су дефинисани детаљни акциони планови, са конкретним активностима које треба спровести.

У наредној фази дефинисани су механизми спровођења ЛАП-а (уз одговарајући мониторинг и евалуацију) и модалитети промоције ЛАП-а.

На крају, нацрт ЛАП-а је читала и дорадила Радна група, а затим га упутила органима ЛС на усвајање. ЛАП је усвојило Градско веће и као нацрт документа припремило га за јавну расправу и скупштинско усвајање. У градском буџету обезбеђена су средства за спровођење ЛАП-а чиме је, уз очекивано суфинансирање МОС-а и других донатора, обезбеђено његово спровођење.

Одељак 2. ПРИНЦИПИ И ВРЕДНОСТИ

Локални акциони план за младе града Врања, у току свог рада и креирању мера за побољшање статуса младих, користиће принципе на којима је рађена Национална стратегија за младе, јер произлазе из вредносног система чији су основ Устав Републике Србије, Универзална декларација о људским правима, Конвенција УН о правима детета са Протоколима, Конвенција Савета Европе о људским правима и основним слободама и Међународни пакет о грађанским и политичким правима.

Принципи Локалног акционог плана за младе су:

- **Поштовање људских права** – Обезбеђује се да сви млади имају иста права без обзира на пол, расну и националну припадност, религијско и политичко опредељење, сексуалну оријентацију, социјални статус, као и функционалне сметње/инвалидитет. Обезбеђују се равноправне могућности за развој младих засноване на једнаким правима, а у складу са потребама, властитим изборима и способностима.
- **Равноправност** – Омогућава се да сви млади имају право на једнаке шансе, на информисање, на лични развој, доживотно учење, запошљавање у складу са разноврсним сопственим карактеристикама, изборима и способностима. Обезбеђује се поштовање родне равноправности, недискриминације, слободе, достојанства, безбедности, личног и друштвеног развоја младих.
- **Одговорност** – Подстиче се и развија одговорност оних који раде са младима, као и одговорност младих у складу са њиховим могућностима.
- **Доступност** – Препознају се и уважавају капацитети младих као важног друштвеног ресурса и исказује се поверење и подршка њиховим потенцијалима: млади знају, могу, умеју. Омогућава се и обезбеђује доступност свих ресурса младима. Обезбеђују се услови за очување здравља младих и квалитетно спровођење слободног времена. Афирмише се и стимулише постепено увођење и развијање инклузивног образовања на свим нивоима.
- **Солидарност** – Развија се интергенерацијска солидарност и улога младих у изградњи демократског грађанства. Подстичу се сви облици вршњачке солидарности, подстиче се култура ненасиља и толеранције међу младима.
- **Сарадња** – Подржава се и обезбеђује слобода удруживања и сарадња са вршњацима и подстиче интергенерацијска сарадња, на локалном, националном и међународном нивоу.
- **Активно учешће младих** – Обезбеђују се права, подршка, средства, простор и могућност како би млади учествовали у процесу доношења одлука, као и у активностима које доприносе изградњи бољег друштва.
- **Интеркултурализам** – Омогућава се поштовање различитости у свим областима људског живота, толеранција, као и афирмација уметничких и креативних приступа усмерених на неговање и развијање интеркултуралног дијалога међу младима.
- **Целоживотно учење** – Промовише се целоживотно учење у којем се афирмишу знање и вредности и омогућава стицање компетенција. Обезбеђује се повезивање формалних и неформалних облика образовања и развијање и успостављање стандарда у образовању.
- **Заснованост** – Обезбеђује се да сви стратешки концепти, принципи и активности који се односе на младе буду засновани на утемељеним и релевантним подацима и резултатима истраживања о младима.

Одељак 3.

КОНТЕКСТ

3.1. Географски подаци

Слика бр. 1. Положај града Врања у Републици Србији

Град Врање налази се у јужној Србији, у централном делу Пчињског округа. Граничи се са 5 општина Пчињског округа: на северу са општинама Владичин Хан и Сурдулица, на западу са општином Босилеград, а на југу са општинама Бујановац и Трговиште. У североисточном делу Врање се граничи и са 3 општине јужне српске покрајине Косово: Косовска Каменица, Ново Брдо и Гњилане.

Територија града Врања заузима површину од 860 км², а састоји се из укупно 105 насеља – градских насеља Врање и Врањска Бања и 103 сеоска насеља организованих у 35 месних заједница. Према попису становништва из 2002. године, број становника на територији града је 87.288 становника. Средиште града је градско насеље Врање. Град се налази у северозападном делу Врањске котлине, на левој обали Јужне Мораве. Смештен је у подножју Пљачковице (1231 м), Крстиловице (1.154м) и Пржара (731м) и представља економски, административни, здравствени, образовни и културни центар Пчињског округа.

Кроз територију града Врања пролази главни крак Салзбург-Солун паневропског саобраћајног Коридора 10 (К-10), који представља једну од главних европских саобраћајних артерија друмског и железничког саобраћаја. Гранични прелази са Македонијом налазе се на 35км (Прохор Пчињски) и 48км (Чукарка), а са Бугарском 74м (Стрезимировце) и 115 км (Рибарце).

Удаљеност Врања од главних привредних центара у земљи и непосредном окружењу је:

Београд - 347 км	Приштина - 115 км	Ниш - 120 км
Скопље - 91 км	Солун - 285 км	Софија - 215 км

Клима је у највећем делу подручја умерено-континентална, а на планинским врховима изнад 1400мнв има обележја субпланинске климе. Просек падавина је 614мм, док просечна годишња температура износи 10.8⁰С. Просечна надморска висина је 480м.

Од планина и планинских врхова издвајају се Бесна кобила (Бесна кобила 1.922 м и Патарица 1 .806м), Зладовска планина (Коћурица 1 .568м), Кукавица (Влајна 1.442м), Грот 1.325м, Облик 1.310м, Китка 1.295м, Пљачковица 1.231м,

Крстиловица 1.154м и Пржар 731м. Врањска котлина богата је и шумама, како листопадним, тако и четинарима, као и разноврсним лековитим биљем.

Хидрографија је разноврсна. Богатство Пчињске регије водним потенцијалом (и назив округа добијен је по реци Пчињи), велики број водених токова и много мањих и већих вештачких акумулација, повољан су амбијент за развој риболовног туризма. Кроз територију града Врања протиче река Јужна Морава, а мање реке су река Бањшtica, Корбевачка река, Вртогошка река, Ветерница, Коћурица, а у самом граду су Врањска и Собинска река. На 8км од Врања налази се Александровачко језеро које представља велики потенцијал за развој спорта и рекреације.

Врањска Бања налази се 12км југоисточно од Врања. Спада у ред најстаријих бањских лечилишта у Србији.

3.2. Демографски подаци

Број становника. Град Врање према попису из 2002. године има 87.288 становника. Од укупног броја становника 63,07% живи у градским насељима, а 36,93% у сеоским срединама.

Из доње табеле може се видети константан пораст броја становника – од 59.504 у 1948. до 87.288 у 2002. У односу на 1991. годину, број становника у граду Врању је 2002. порастао за 1.697, што чини пораст од 1,8%.

Табела бр. 1. Становништво и домаћинства на територији града Врања, пописи 1948–2002.

Година	Територија града Врања	Градска насеља	Стан.у градским насељима (%)	Сеоска насеља	Стан. у сеоским насељима (%)	Број домаћинства
1948.	59.504	11.252	18,90	48.252	81,10	2.934
1953.	62.659	13.465	21,49	49.194	78,51	3.510
1961.	65.367	17.999	27,53	47.368	72,47	5.098
1971.	72.208	28.613	39,62	43.595	60,38	8.269
1981.	82.527	44.094	53,43	38.433	46,57	12.256
1991.	85.591	51.215	59,84	34.376	40,16	16.516
2002.	87.288	55.052	63,07	32.236	36,93	26.799

Ипак, према проценама, након 2003. долази до благог пада броја становника. Према тим проценама, број становника града Врање у 2006. години износи 87.174, што је за 114 мање од броја становника 2002. године.

Табела бр. 2. Процењени број становника у периоду 2003–2006.

	2003	2004	2005	2006
Број становника у општини	87.190	87.234	87.215	87.174
Укупна промена бр. становника у општини	-61	44	-19	-41
Стопа раста броја становника у општини	99,93%	100,05%	99,98%	99,95%
Стопе раста бр. становн. у на нивоу округа	100,27%	100,34%	100,15%	99,95%
Стопа раста броја становника у Србији	99,50%	99,30%	99%	98,60%

Миграције становништва. На основу Табеле бр. 1, може се уочити да је паралелно са порастом броја становника, дошло до значајних миграторних кретања становништва из села у град. То је једним делом последица убрзане индустријализације и укупног развоја, нарочито у периоду 1961–1981. године. Тренд пораста градског становништва је настављен и у периоду од 1981. године до данас, уз евидентну тенденцију наставка миграторног прилива становништва из Пчињског округа. Као последица ратова на територији бивше Југославије (нарочито сукоба на Косову), велики број људи је трајно или привремено напустио своје домове, и настанио се или привремено борави на територији града Врања. Према подацима Центра за социјални рад из 2009. године, на територији града Врања живи 150 избеглих и 3.800 интерно расељених лица. Приметне су и миграције из града Врања ка великим градским центрима (Ниш, Београд) и у иностранство.

Природни прираштај у граду Врању, према подацима из 2007. године, јесте позитиван. Број живорођених био је за 61 већи од броја умрлих. Иако природни прираштај није био велики, у граду Врању је ситуација далеко боља него у Србији у целини.

Табела бр. 3. Витални догађаји, 2007.

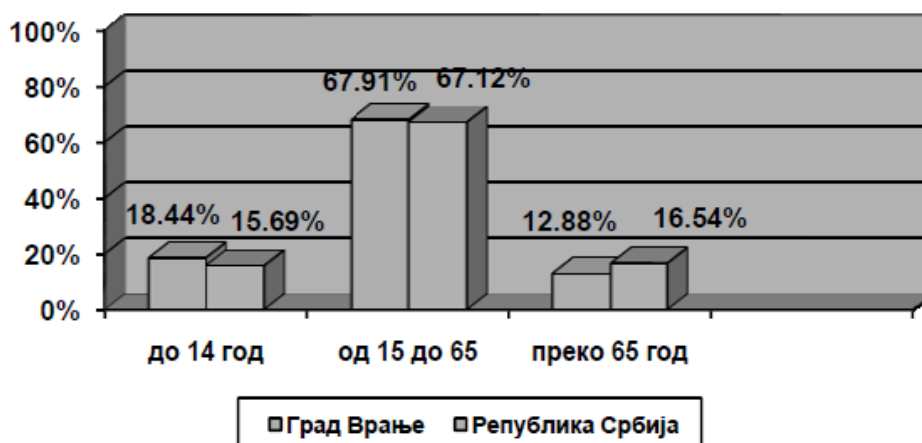
	Општина	Округ	Србија
Живорођени	1.035	2.637	68.102
Живорођени на 1000 становника	11,9	11,5	9,2
Умрли	974	2.480	102.805
Умрли на 1000 становника	11,2	10,8	13,9
Природни прираштај	61	157	-34.703
Природни прираштај на 1000 стан.	0,7	0,7	-4,7

Старосна структура града Врања доживела је снажне промене, нарочито у последњој деценији и то у прилог пораста групе старих људи. Укупан број лица старости преко 60 година представља 18,8% од укупног становништва Врања. По опште прихваћеном критеријуму Популационе комисије ОУН за старо становништво се сматра оно код којег је проценат старих већи од 7%.

Табела бр. 4. Становништво према старости и полу у граду Врање, 2002.

Старост	Укупно	%	Мушко	%	Женско	%
0-14	16095	18,44	8283	19,07	7812	8,95
15-19	6284	7,20	3208	7,39	3076	3,53
20-24	6335	7,26	3192	7,35	3143	3,60
25-29	6195	7,10	3189	7,34	3006	3,45
30-49	25542	29,26	13121	30,20	12421	14,23
50-64	14922	17,09	7401	17,04	7521	8,61
65 и више	1240	12,88	4738	10,91	6502	7,45
непознато	675	0,77	287	0,66	388	0,44
Укупно	87288	100,00	43419	49,74	43869	50,26

Графикон бр. 1. Процент учешћа становништва према старости

Из горњег графика увиђамо следеће: учешће становништва до 14 година старости веће од републичког просека за 2,75%; учешће становништва од 15–65 година

старости веће је од републичког просека за 0,79%; учешће становништва преко 65 година старости мање је од републичког просека за 3,66%. Наведени индикатор указује на позитиван демографско старосни тренд. Међутим, постоји реално бојазан да се оваква демографска слика променила, у складу са општом депопулацијом становништва Републике Србије.

Просечна старост становништва у граду Врању је 38,43 година, што је повољније од просека у Србији, који је 40,74 година. И индекс старења, који представља однос старог (60 и више година) према младом (0-19) становништву, доста је мањи од републичког просека.

Табела бр. 5. Старосни индикатори становништва, 2006.

	Општина	Округ	Србија
Просечна старост (године)	38,43	36,31	40,74
Индекс старења*	75,36	59,67	101,39

Број младих (15–29) у граду Врању, према попису из 2002. године био је 18.914, што чини 21,7% укупног броја становника. Од тога је 9.589 мушкараца, а 9.325 жена.

Полна структура становништва је следећа: 43.869 (49,7%) жена, а (43.419) 50,3% мушкараца. На основу овог закључујемо да је град Врање полно равномерно структуриран. Као што смо већ видели, и број младих је полно равномерно распоређен, са незнатно већим бројем мушкараца.

Етничка структура становништва. Највећи део становништва Врања чине Срби (92,94%), потом Роми (5,32%), Бугари (1,02%) и Македонци (0,4%).

Графикон бр. 2. Етничка структура становништва

Густина насељености. Просечна густина насељености града Врања, према попису из 2002. године износи 85 становника по 1км².

Табела бр. 6. Густина насељености према попису из 2002. године

Опис	Број становника - попис 2002.	Површина у км ²	Густина насељености у 2002. - бр. становника по 1 км ²
Република Србија	7.498.001	88.361	85
Град Врање	87.288	860	101

Поређењем вредности на нивоу Републике и града мође се закључити да густина насељености у граду Врању премашује републички просек за 19%.

Образовна структура становништва. Из доње табеле можемо видети да највећи број становника има завршену средњу школу 24.842 (34,89%). Потом следе они који су завршили само основну школу (ови подаци нису приказани у табели, већ су преузети из књиге *Попис 2002*) – 20.271 (23,22%). Са високом школом има свега 3.767 становника, што чини 5,29% укупног становништва. По броју лица са високом школом град Врање заостаје за републичким просеком (6,5%) за 1,21%. Број неписмених је 4.607 (5,97%). Број неписмених је за 2,52% већи од просечног броја неписмених у Републици Србији, тако да можемо закључити да је ово један од већих проблема града Врање.

Табела бр. 7. Удео становништва са завршеном средњом, вишом и високом школом

Год	Укупно становништво		Становништво са средњом школом		Становништво са вишом школом		Становништво са високом школом		Учешће становништва са средњом школом (%)		Учешће становништва са вишом школом (%)		Учешће становништва са високом школом (%)	
	Град	РС	Град	РС	Град	РС	Град	РС	Град	РС	Град	РС	Град	РС
По попису 2002	87.288	7.498.001	24.842	3.081.678	2.594	337.410	3.767	487.370	34,89	41,1	3,64	4,5	5,29	6,5

3.3. Анализа кључних актера

3.3.1. Локална самоуправа – најбитнији актер развоја омладинске политике

Град Врање, преко својих органа, у складу са Уставом и законом, доноси програме развоја, доноси урбанистичке планове, доноси буџет и завршни рачун, уређује и обезбеђује обављање и развој комуналних делатности, као и организационе, материјалне и друге услове за њихово обављање.

Град доноси програме уређења грађевинског земљишта, уређује и обезбеђује коришћење пословног простора којим управља, стара се о заштити животне средине, уређује и обезбеђује обављање послова који се односе на изградњу, ревитализацију и реконструкцију, одржавање, заштиту, коришћење, развој и управљање локалним и некатегорисаним путевима, као и улицама у насељима.

Град оснива установе и организације у области основног образовања, културе, примарне здравствене заштите, физичке културе, спорта, дечје и социјалне заштите и туризма, прати и обезбеђује њихово функционисање, организује вршење послова у вези са заштитом културних добара од значаја за град, подстиче развој културно-уметничког аматеризма и ствара услове за рад установа културе чији је оснивач.

Град обавља и низ других функција у складу са законом.

Градска управа се састоји из 6 секретаријата, четири стручне службе, Завода за информациони систем и кабинета градоначелника. Два градска секретаријата обављају послове који су у посебној вези са младима:

- **Секретаријат за образовање, културу, спорт и информисање** утврђује мрежу дечјих вртића и основних школа, предлаже план текућег и инвестиционог одржавања основних и средњих школа и дечјих вртића; уређује област културе, информисања и спорта.
- **Секретаријат за здравствену, социјалну, дечју и борачко-инвалидску заштиту, избеглице и привремено расељена лица** обавља низ послова у вези са здравственом и социјалном заштитом.

Канцеларија за младе је почела са радом 1. маја 2010. године и до сада је учествовала у бројним активностима и пројектима (видети одељак 1.2). Канцеларија за младе сарађује са свим релевантним актерима омладинске политике на локалу. Из буџета града Врања издвајају се средства за закуп простора у коме је смештена канцеларија, као и за плату локалног координатора.

Канцеларија представља примарно тело у Граду које се брине о младима, па би њено даље јачање требало да буде од приоритетне важности.

У граду Врање формиран је **Савет за младе**.

Омладински савез општине Врање основан је 1990. године као Асоцијација друштвених организација, удружења, друштава, покрета, савеза, клубова, невладиних организација и сличних облика организовања деце и омладине организованих на нивоу града Врања. Савез је учесник је у готово свим омладинским манифестацијама на нивоу града као организатор или суорганизатор, заједно са осталим омладинским организацијама и својим чланицама

Савез се бави свим сегментима политике младих: образовање, уметност, спорт, слободно време, хуманитарни рад, здравствена заштита, туризам...

Омладински савез има 11 запошљених са дугогодишњим искуством у реализацији пројеката из области омладинске политике.

Савез организује разне дечије радионице, омладинске програме и манифестације различитог садржаја и тематике, чији је циљ дружење, размена искустава, развијање свестраности код младих, елиминисање негативних друштвених појава, едукација и сл.

Савез има сопствене просторије, тј. салу површине 150 квм са постављеном професионалном бином, и атријум површине 210 квм, који такође има бину. Оба простора су опремљена свом потребном опремом за извођење програма и пројеката, почев од столица и столова, до опреме за озвучење.

3.3.2. образовање

Предшколско образовање. Предшколска установа „Наше дете“ има капацитет од 6 вртића у Врању, 1 у Врањској Бањи, 22 истурена одељења у селима и 8 група припремног предшколског програма у 2 основне школе и у оквиру Дечијег одељења врањске Болнице. Број уписане деце у 2007. години је износио 2.347 деце.

Основно образовање. На територији града Врања има 12 основних школа, са 8.358 ученика (у самом граду има 6 основних школа са 5.600 ученика), 6 средњих школа (гимназија, економска, пољопривредно-ветеринарска, техничка, хемијско-технолошка, медицинска), у којима се школује 4.134 ученика.

Поред наведених, у граду се налазе и три посебне школе:

- Специјална школа са 182 ученика (основна 140, средња 42);
- Музичка школа са 223 ученика (основна 211, средња 12);
- Школа за образовање одраслих са 8 ученика.

Високо образовање. Од установа високог образовања у граду Врању се налазе Висока школа примењених струковних студија и Учитељски факултет.

Висока школа примењених струковних студија изводи следеће студијске програме: машинско инжењерство, примењена информатика, технологија дрвета, прехранбена технологија, саобраћајно инжењерство, производна економија. Захваљујући сарадњи са привредницима Врања и Пчињског региона, студенти су у могућности да допуне своје практично знање у више предузећа. Посебно је успешна сарадња са БАТ-ом. У оквиру Високе школе постоји Студентски парламент. Школу похађа 1.015 студената.

Учитељски факултет у Врању је наставно-научна и образовна високошколска установа у саставу Универзитета у Нишу. Основан је 1993. године. Настава на Факултету организује се за основне, дипломске и доктортске академске студије за образовање учитеља, односно васпитача. На Факултету је активан Савез студената који даје своје представнике за Студентски парламент. Факултет похађа 572 студента.

Регионални центар за таленте у Врању бави се идентификацијом и образовањем потенцијално надарене деце у области природних и друштвених наука и књижевности из Пчињског и Јабланичког округа. На почетку школске 2007/08. године идентификовано је 80 надарене деце, од чега једно дете ромске националности.

3.3.3. Здравство

У области здравства у Врању, најзначајније установе су **Дом здравља Врање** и **Завод за јавно здравље**.

Дом здравља. Зграда Дома здравља изграђена је 1982. године и делимично реконструисана 2006. године. По попису осигураника РЗЗО, Дом здравља брине о здрављу 93.660 становника града Врања.

У склопу Дома здравља налази се 5 здравствених станица при општој пракси и то у Барелићу, Ратају, Ристовцу, Врањској Бањи и Кривој Феји. Поред здравствених станица, у склопу Дома здравља функционише и 10 здравствених амбуланти.

Међу више служби, у оквиру Дома здравља постоји и Служба за здравствену заштиту школске деце и омладине (Школски диспансер) која врши превентивне и куративне прегледе.

Укупан број запослених Дома Здравља Врање је 594, од чега: 74 специјалиста, 46 лекара опште праксе, 10 лекара на специјализацији, 33 стоматолога, 19 здравствених сарадника, 259 медицинских сестара/техничара, 30 лабораторијских техничара, 42 лаборанта, 21 возач, 8 картотекара и 47 са нижом стручном спремом.

У Дому здравља Врање у просеку се годишње обави око 710.000 прегледа.

У оквиру Здравственог центра Врање функционише **Општа болница Врање**. У току је изградња новог хирушког блока, анекса на постојећу зграду болнице, чиме ће она бити реструктурирана и трансформисана од здравствене установе павиљонског типа (23 организационе јединице смештено је у 13 зграда) у једну целину.

Завод за јавно здравље Врање је здравствена установа која обавља послове од општег интереса у области здравствене заштите. Завод континуирано ради на спречавању, сузбијању и раној дијагностици обољевања становништва, детекцији фактора ризика животне средине, као и промоцији здравља и здравих стилова живота. У Заводу се спроводе и послови планирања здравствене заштите, послови у области здравствене статистике и информатике, као и други стручни послови из области јавног здравља. У оквиру теренског рада, ангажовањем мобилних екипа, Завод непосредно решава актуелне хигијенско-епидемиолошке и еколошке проблеме.

Завод има 5 специјализованих центара: за анализу и планирање, за контролу и превенцију болести, за микробиологију, за промоцију здравља, за хигијену и хуману екологију.

У Граду не постоји ни једна услуга специјализована за младе, иако већ дуго постоји иницијатива за отварање Саветовалишта за младе.

3.3.4. Запошљавање

Национална служба за запошљавање (НСЗ), филијала Врање пружа услуге својим корисницима (незапосленим лицима, лицима која траже промену запослења, послодавцима), усклађује понуду и тражњу на тржишту рада, посредује између предузећа, центара за обуку и школа, игра активну улогу у развоју локалних стратегија и програма запошљавања.

Филијала Националне службе за запошљавање је институција која организовано брине о незапосленима града. Незапослени остварују право на обавештавање о могућностима и условима за запошљавање; посредовање у

запошљавању; додатно образовање и обуку; мере активне политике запошљавања; новчану накнаду за време незапослености.

Као и у свим другим филијалама НСЗ-а тако и филијала у Врању пружа младима са евиденције у мањој или већој мери све оне програме који се реализују на подручју целе Републике. Међутим, због ограничених финансијских средстава и људских ресурса, ови програми се не реализују у неопходном обиму и фреквенцији.

НСЗ Врање основана је под овим називом 2003. године. Регистрована је као јавна државна установа, која делује на подручју Пчињског округа – који покрива 7 општина: Врање, Владичин Хан, Сурдулица, Босилеград, Бујановац, Прешево и Трговиште –, што значи да јој је надлежност регионална. НСЗ Врање ради на основу Закона о запошљавању, Закона о раду, Закона о евиденцијама у области рада, Закона о запошљавању инвалида, Статута, Правилника о раду.

Филијала Врање има 57 запослених (21 мушкарац и 36 жена) од чега је највише са VII степеном стручности – 28, са средњом четворогодишњом школом је 19, са VI степеном – 5, по 2 у трећем и првом степену и 1 са V степеном. Седиште филијале је у Врању где ради 34 запослених, а осталих 23 је у шест испостава у околним општинама. Сви запослени, осим помоћног особља, раде са странкама на разне начине пружајући разне врсте услуга почев од најједноставнијих као што је евиденција и администрација, преко остваривања разних права, све до најстручнијих у смислу извођења обука.

Запослени су организовани по секторима и то: посредовање, припрема, програми, материјално-правна заштита, професионална оријентација, финансијски сектор.

НСЗ Врање сарађује са Локалном самоуправом, Синдикатима, ПИО-м, Фондом за здравствено осигурање, невладиним организацијама. Облик сарадње огледа се у размени информација и у договарању активности.

Млади и незапосленост

Према подацима Националне службе за запошљавање, у граду Врању је у септембру 2010. године било 7.414 незапослених, од чега 4.203 жена. По степену стручности структура незапослених је следећа: I степен 1.878, II степен 666, III степен 1.756, IV степен 2.071, V степен 26, VI степен 589, VII степен 428. Највише је незапослених са IV степеном стручне спреме, а потом следе незапослени са I степеном.

Када су у питању млади од 15 до 29 година, тај број износи 2.199 (1.276 жена), односно чак 29,7% свих незапослених. Највише је незапослених младих са IV степеном стручне спреме, док је младих са високом стручном спремом укупно 212 (овде је велики удео жена – 140). Чак 336 младих има тек I степен стручне спреме.

Све ово нам указује да је потребно посебну пажњу обратити на проблем незапослености младих.

Табела бр. 8. Број и стручна спрема незапослених младих, подаци НСЗ, септембар 2010.

Ciljna grupa: Mladi (do 30 godina starosti)	UKUPNO		15 - 19 godina		20 - 24 godine		25 - 29 godina	
	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene
UKUPNO	2.199	1.276	226	88	826	457	1.147	731
I stepen stručne spreme	336	193	59	27	123	72	154	94
II stepen stručne spreme	90	48	9	1	32	18	49	29
III stepen stručne spreme	508	206	74	17	224	75	210	114
IV stepen stručne spreme	729	475	84	43	304	192	341	240
V stepen stručne spreme	9	1			3	1	6	0
VI-1 stepen stručne spreme	280	194			84	58	196	136
VI-2 stepen stručne spreme	35	19			19	12	16	7
VII-1 stepen stručne spreme	211	140			37	29	174	111
VII-2 stepen stručne spreme	1	0					1	0

3.3.5. Социјална заштита

Центар за социјални рад главни је носилац активности из области социјалне заштите у граду Врању. Оснивач центра за социјални рад је Град али се Центар налази у суштинској зависности од републичких органа власти, тј. од Министарства рада и социјалне политике.

Центар је организован у оквиру система двоструке одговорности: према Влади Србије, преко Министарства рада и социјалне политике, на основу функција утврђених на националном нивоу и према Граду као оснивачу на основу реализације социјалних права угрожених грађана која се реализују по Градској одлуци о правима из области социјалне заштите и социјалне сигурности грађана, а финансирају се из буџета Града Врања.

Центар за социјални рад Врање основан је 1964. године као вишефункционална установа социјалне заштите, специјализована да примењује стандарде социјалног рада.

Област социјалне заштите и делатност Центра за социјални рад регулишу закони и подзаконска акта.

Центар за социјални рад на локалном нивоу остварује сарадњу са Центром за развој локалних услуга социјалне заштите, са свим институцијама других система: правосудним органима, здравственим и образовним институцијама, месним заједницама, хуманитарним организацијама, НВО сектором, Ромском канцеларијом, ОО Црвеног крста, приватним сектором, локалним медијима, локалном самоуправом. У циљу регионалног повезивања остварена је сарадња са свим центрима за социјални рад у Пчињском округу, са центрима и установама за смештај корисника, са ресорним Министарством итд.

У Центру ради 39 запослених, од чега је 26 стручних радника.

Објект у коме се Центар налази ненаменски је грађен, са недовољним простором (око 250 м²) и неприлагођен потребама корисника и запослених. Центар има средњи ниво опремљености новим технологијама (15 компјутера) и средњи ниво вештина за коришћење нових технологија (сви запслени су прошли обуку за рад на рачунару).

Према подацима преузетим из Извештаја Центра у 2009. години било је 3.607 корисника, што је доста мање од броја корисника у 2008. години. Кретање укупног броја корисника по старосним групама се у 2009. битно разликује од кретања броја корисника истих група у 2008. из разлога што је у 2008. години на повећани број корисника утицало пружање једнократне новчане помоћи (финансиране из буџета Града).

Табела бр. 9. Кретање укупног броја корисника по старосним групама

Старосна група	2008.	2009.
Деца и омладина	2087	1584
Одрасла лица	2991	1216
Остарела лица	866	807
УКУПАН БРОЈ КОРИСНИКА	5944	3607

Година 2009. обележена је повећаним бројем материјално угрожених породица као последица пада стандарда и раста стопе незапослености на територији града.

Посебно је изражена угроженост и повећање броја породица са радноспособним члановима. Постоји велики број грађана и породица које живе на линији сиромаштва и које због рестриктивних законских прописа нису обухваћене системом социјалне заштите.

Важно је нагласити и да на територији града Врање постоје 4 нехигијенска насеља са око 10.000 становника, углавном Рома.

Деца и омладина

Табела бр. 10. Кретање укупног броја деце и омладине по основним категоријама

Деца и омладина	2008.	2009.
Без родитељског старања	61	68
Социо-материјално угрожена	1431	978
Из породица са порем. пород. одн.	309	209
Ометена у развоју	94	120
Са поремећајем у понашању	192	209
УКУПАН БРОЈ	2087	1584

Код групације деце и омладине доминира група деце која живе у породицама које су евидентирание као званично сиромашне и живе испод националне линије сиромаштва. Деца и омладина у овим породицама егзистирају у најтежим социјално-економским условима. Као вид помоћи који се пружа овој групацији на нивоу локалне заједнице су једнократна новчана помоћ и помоћ у натури.

Табела бр. 11. Однос између старих („пренетих“) и нових корисника деце и омладине

Деца и омладина	Пренети из 2008.г.	Реактивиран и и новоевидентирани у 2009.г.	Укупан бр. у 2009. години	Стављени у пасиву (у току 2009.г.)
Без родитељског старања	59	9	68	15
Социо-материјално угрожена	695	283	978	151
Из породица са пор. пород. одн.	9	200	209	290
Ометена у развоју	94	26	120	1
Са поремећајем у понашању	12	197	209	103
УКУПАН БРОЈ	869	715	1584	560

Однос између старих "пренетих" и нових корисника у групацији деце и омладине нема видних осцилација у односу на претходну годину, осим код социјално-материјално угрожене деце и омладине. Број ове деце није константан већ из месеца у месец варира, јер живе у породицама са радно способним члановима, где се право таквим породицама признаје девет месеци по Закону о социјалној заштити и обезбеђењу социјалне сигурности грађана, што се одражава на промену броја евидентираних деце и омладине.

3.3.6. Култура

Народно позориште „Бора Станковић“ представља једну од најзначајнијих културних установа у граду, са дугим историјатом – најпре као аматерско, а од 1997. године и као професионално позориште. Већ 30 година позориште организује „Борине позоришне дане“, на којима су учествовала бројна позоришта из земље и иностранства и у оквиру којих је одиграно више од 400 представа.

Библиотека „Бора Станковић“ постоји више од 130 година и данас представља једну од најзначајнијих установа културе у граду. Библиотека располаже фондом од око 120.000. књига. У склопу библиотеке налази се и истоимена књижара, као и **Амерички кутак**, који, поред библиотечких услуга, организује и бројна културна и едукативна дешавања. У Библиотеци ради 19 запослених. Библиотека организује књижевне сусрете, песничке вечери и друге културне програме.

Музеј кућа „Боре Станковића“ – кућа у којој се родио и живео Борисав Станковић, зачетник модерног српског романа. Кућа је саграђена 1850. године, а у музеј је претворена 1967. године. У Кући су изложени предмети који су припадали писцу и члановима његове породице, као и издања његових дела.

Народни музеј се налази у згради која је некада била Пашин конак. Зграда је саграђена 1765. године, а у њој се од 1881 – 1932. године налазила гимназија. Музеј је основан 1960. године и он данас у својој збирци има 30.000 експоната из праисторије и античког периода, одевне предмете из старе градске и сеоске ношње, употребне предмете за кућу из XIX века и с почетка XX века. Историјски део музеја приказује најновију историју града и околине од краја XIX века до данас. Музеј има и своју Галерију, као изложбени простор.

Народни универзитет се бави културно – образовном делатношћу: поред школе за одрасле, организује курсеве страних језика и рачунара, ликовну радионицу, салоне, сајмове, смотре и фестивале, а бави се и издавачком делатношћу. Народни универзитет има своју Галерију, у којој се организују изложбе и књижевне вечери.

Школа анимираног филма (ШАФ) основана је 1987. године и бави се, пре свега, дечијим анимираним филмом. ШАФ организује тредиционалну манифестацију Интернационална дечија радионица анимираног филма (ИДРАФ), која је биеналног карактера. Досада је оджано 6 ИДРАФА, са бројним гостима из земље и иностранства. Од 2008. године, ИДРАФ последња три дана свог трајања постаје СВЕДРАФ (Светски дечији фестивал анимираног филма) што Врање и Србију доводи у светске центре дечијег филмског стваралаштва. За досадашњи рад, ШАФ је добио бројна домаћа и светска признања.

Од културноуметничких друштава треба посебно истаћи **ГКУД „Севдах“**.

3.3.7. Спорт

У граду Врању најпознатији су следећи спортски клубови: Фудбалски клуб „Динамо“ Врање, Кошаркашки клуб „Југ“, Одбојкашки клуб „Младост“, Женски одбојкашки клуб, Рукометни клуб, Женски рукометни клуб, Клуб малог фудбала „Рушче“, Кик бокс клуб „Врање“, Кик бокс клуб „Јуниор“, Стонотениски клуб, Карате клуб „Врање“, Карате клуб „Феникс“, Џудо клуб, Шаховски клуб.

Од објеката за спорт и рекреацију град Врање има:

- 15 фискултурних дала, у граду и околним селима
- 22 спортска терена
- Градски стадион
- Спортску халу
- Спортски центар у граду са теренима за тенис, кошарку, одбојку, фудбал и са два базена.

3.3.8. Цивилни (НВО) сектор

Црвени крст у Врању је хуманитарна, независна, непрофитабилна и добровољна организација основана на територији града (општине) Врања и саставни је део Црвеног крста Србије.

Црвени крст у Врању редовно и континуирано пружа помоћ угроженим лицима са територије Града, интензивно делује у случајевима природних, еколошких и других несрећа, ради на превенцији и просвећивању грађана у областима здравствене и социјалне заштите, као и на унапређењу хуманитарних вредности друштва. У склопу Црвеног крста у Врању од 1992. године (са прекидима услед недостатка средстава), ради и Народна кухиња, која свакодневно обезбеђује оброк за 300 лица.

Омладина ЈАЗАС-а Врање је невладина, хуманитарна организација основана 2001. године, са циљем да спроводи програме здравствене превенције првенствено код младих, као и психо-социјалне и правне помоћи особама које живе са ХИВ/СИДОМ и њиховим породицама. Омладина ЈАЗАС-а Врање остварује своје програме кроз различите активности. То је једина организација која се бави проблемом ХИВ/АИДС-а и болестима зависности на територији Пчињског и Јабланичког региона. До сада је организовано преко 200 предавања, трибина, и едукација из области превенција болести зависности, и 250 предавања и трибина из области превенција ХИВ/АИДС-а, а намењених свим младим људима.

Омладина ЈАЗАС-а Врање има 24 вршњачка едукатора за ХИВ/АИДС и 4 вршњачка едукатора за болести зависности. Организација има и преко 200 волонтера и чланова који спровode програме и пројекте.

НВО „Генератор“ је основана 2001. године у Врању као удружење грађана које се бави културом и уметношћу у мултиетничкој средини. Мисија организације је: *допринос ширењу и популаризацији уметности и културе у мултиетничкој средини и мотивисаности младих за стварање.*

„Генератор“ броји преко 10 чланова, углавном младих интелектуалаца и студената, од којих је 5 стално активно. До сада је реализовала низ пројеката који су се бавили питањима младих, културе и уметности, екологије, изградње мира и економског оснаживања незапослених. „Генератор“ је остварио сарадњу са многим институцијама и организацијама у региону и шире, као и свим медијским кућама.

Важнији пројекти: „Модерна српска уметност“, „Филм као уметност“, Кампања „За чистији град“, „Култура мира“ (2003), „Урбан АртФест“, „Мост

сарадње“, „Театар у едукацији за прекограничну сарадњу“, „Фотографске радионице у Јужној Србији“, „Друштвено-економска интеграција незапослених жена у Пчињском округу“, „Театар за етнички дијалог и родитељски форум“...

Удружење грађана „Nexus“ је основана 2005. године. Удружење се бави хуманитарном делатношћу, тачније пројекатима и програмима који се баве пружањем психо-социјалне помоћи као и унапређивању квалитета живота избеглих, привремено расељених лица и других маргинализованих група у Србији.

Просторије Удружења налазе се у Врању, у простору величине 90м².

Људски ресурси: психолог, логистичар, социјални радник, фасилитатор групног рада, дефектолог, спремачица као и одређен број спољних сарадника.

Одбор за људска права Врање већ 10 година ради у Врању и у региону југа Србије и најстарија је организација овог типа у региону. Једна је од ретких организација на југу Србије која се фокусира на породично насиље и анти-трафикинг активности. Одбор пружа правне савете и лобира у име оних чија су права угрожена или кршена.

Добротворни фонд СПЦ, „Човекољубље“. Епархијски одбор Човекољубља у Врању основан је 1999. године одлуком Светог архијерејског синода СПЦ. Епархијски одбор у Врању реализовао је низ пројеката у оквиру различитих програмских области: директна хуманитарна помоћ; здравствено-социјална област; пољопривреда; образовање (обука за рад на рачунару)

НВО „Животна помоћ“ је основана 2001. године и има 30 чланова. То је локална организација која спроводи економско-социјалне, психо-социјалне и медицинске пројекте. „Животна помоћ“ броји преко 5.000 корисника (Срба, Рома, Бугара...). Циљне групе организације су: деца без родитељског старања, избеглице и расељена лица са КиМ, особе са инвалидитетом социјално угрожено становништво, Роми. Најзначајнији реализовани пројекти су: „Дечији волонтерски центар“, „Лепше треће доба“, „Производња поврћа у пластенику и агробизнис“, „За боље здравље инвалида“, „Социјално економски развој путем отварања нових радних места кроз самозапошљавање и развој предузетништва“.

НВО Протекта основана је 1998, од стране учесника Студентског протеста '96/97. са циљем да се кроз будуће активности енергија младих усмери у правцу позитивног друштвеног деловања на локалном и националном нивоу. Међу више области деловања Протекте налазе се и омладинска политика, стандард, едукација, активизам и волонтеризам. Централна канцеларија организације налази се у Нишу, док се у Врању налази подканцеларија.

Клуб лечених зависника „Мост“ основан је 1998. године, са основним циљем да пружи подршку бившим зависницима и помогне им у ресоцијализацији. Сем тога, Клуб ради и на превенцији болести зависности међу популацијом, са нагласком на младе људе.

НВО „Детињство“ се бави превентивним радом на заштити деце (до 18 година) од злостављања, злоупотребе и занемаривања и организовањем њиховог слободног времена.

Иницијатива за интеграције (ИФИ) од 2008. године ради на пружању подршке процесима Евро-Атланских интеграција на локалном нивоу, интеграцији дискриминисаних категорија становништва, превенцији насиља над женама и

децом, унапређењу грађанских права и слобода и промоцији мултукултурализма и регионалне сарадње.

Удружења особа са инвалидитетом: Центар за самосталност особа са инвалидитетом (Ц312), Удружење оболелих од мултипле склерозе Пчињског округа, Удружење оболелих од параплегије, Удружење оболелих од церебралне и дечије парализе, Међуопштинска организација глувих и наглувих особа, Међуопштинска организација слепих и слабовидих особа, Међуопштинско друштво за помоћ МНРО.

Одред извиђача „Завичај 1093“.

3.3.9. Медији

У Врању постоји више медија: једна регионална телевизија (РТВ Врање), две локалне (НТВ 017 и ТВ Ритам) и две које емитују програм преко кабловског дистрибутера (РТВ Фокус и ТВ Кактус). Од радио станица ту су ОК радио, Радио Врање, Радио Фокус и Радио Искон. У Врању постоје и два штампана медија: Новине Врањске и Нова Слободна реч, које излазе једном недељно. РТС, као јавни сервис, има своје дописништво у Врању.

Регионална РТВ Врање, која у свом склопу има и радио, корисник је буџетских средстава Града, Радио Искон послује у склопу Епархије врањске, док су остали медији у приватном власништву.

3.3.10. Туризам

Туристичка организација (ТО) града Врања основана је 1995. године. Туристичка организација града Врања има 10 запослених, 8 са средњом стручном спремом, 1 са вишом и 1 са високом стручном спремом. Од самог почетка, ТО је усмерила своје активности ка очувању богате врањске традиције, те изналажењу могућности да се маркетиншки презентују. ТО Врање је наставила да негује традицију одржавања манифестације „Каранфил девојче“, која се сваке године крајем јуна одржава у Врањској бањи, али исто тако да доприноси у организацијама осталих манифестација које се одржавају у Врању и шире.

Штампањем публикација о Врању и околини, разгледница, туристичког водича, интернет презентацијама, ТО Врање пружа ближе информације о Врању и анимира потенцијалне госте.

Највећи туристички промет остварује се у Врањског бањи и граду Врању. То су највећи туристички ресурси Општине. Од културно-историјских споменика издвајају се Бели мост, Марково кале, Пашин конак, Хамам, Спомен кућа Боре Станковића, Манастир Св. Прохор Пчињски...

Позната излетишта су: Врањска бања, Александровачко језеро, Брана „Првонек“, Бесна кобила, Пржар, Прохор Пчињски...

3.4. Анализа постојећих ресурса

У овом одељку дат је преглед постојећих финансијских средстава намењених младима добијених из локалног и/или републичког буџета, и наведене су активности које су реализоване уз финансијска средства из буџета. У одељку су наведена сва издвајања намењена младима (у недостатку посебне ставке у буџету Града, у табелама су приказана издвајања која се могу односити на младе). Подаци су добијени у градском одељењу за буџет.

Ставка	Издавања из буџета за 2009. годину - план -	Издавања из буџета за 2009. годину - извршење -
Туризам – манифестација „Дани каранфила“	900.000,00	808.441,07
Туризам - пројекат Ђурђевдан и МД пројекат	223.000,00	-
Уређење тргова, спортских објеката и културно-историјских споменика	15.000.000,00	1.522.160,19
Услуге рекреације и спорта - дотације	80.500.000,00	84.587.416,46
Услуге културе	91.104.400,00	86.463.276,96
Предшколско образовање	178.360.000,00	173.133.524,83
Основно образовање	57.464.000,00	53.583.331,86
Средње образовање	33.896.000,00	30.280.719,00
Помоћне услуге у образовању	2.890.000,00	2.602.912,53
Програм једнократне помоћи	17.479.000,00	18.158.893,46
Програм тренутне помоћи	2.000.000,00	554.978,00
Програм за социјално становање у заштићеним условима	540.000,00	299.091,00
Програм локалних услуга социјалне заштите	20.911.000,00	21.365.414,20
Програм социјалне заштите бораца и инвалида	12.400.000,00	7.530.733,37
Програм заштите деце	950.000,00	1.256.488,00
Програм социјална помоћ угроженом становништву	700.000,00	1.861.440,00
Друштвене, социо-хуманитарне и невладине организације	19.500.000,00	20.434.217,06

Декада Рома	4.000.000,00	3.959.955,00
-------------	--------------	--------------

Ставка	Издавања из буџета за 2010. годину - план -
Туризам – манифестација „Дани каранфила“	800.000,00
Туризам – манифестација „Стари дани“	4.000.000,00
Туризам - пројекат Бициклическа трка кроз Србију	50.000,00
Пројекат – Међународна смотре фолклора	30.000,00
Пројекат – Меморијал Бакије Бакића	20.000,00
Пројекат – Етно сајам	10.000,00
Уређење тргова, спортских објеката и културно-историјских споменика	83.000.000,00
Услуге рекреације и спорта - дотације	77.000.000,00
Услуге културе	106.150.000,00
Предшколско образовање	294.250.000,00
Основно образовање	61.400.000,00
Средње образовање	38.680.000,00
Помоћне услуге у образовању	2.600.000,00
Програм једнократне помоћи	23.700.000,00
Програм тренутне помоћи	2.000.000,00
Програм за социјално становање у заштићеним условима	540.000,00
Програм локалних услуга социјалне заштите	19.290.000,00
Програм социјалне заштите бораца и инвалида	5.000.000,00
Програм заштите деце	5.000.000,00
Програм социјална помоћ угроженом становништву	3.300.000,00
Друштвене, социо-	17.500.000,00

хуманитарне и невладине организације	
Декада Рома	1.500.000,00

3.5. SWOT анализа

<p>ПРЕДНОСТИ</p> <p>КЗМ је део локалне самоуправе Приступачност и опремљеност КЗМ Компетентност кординаторке КЗМ Активности и сарадљивост цивилног сектора Приступ информацијама преко МОС-а</p>	<p>СЛАБОСТИ</p> <p>Недефинисан радни статус координатора КЗМ и непостојање савета за младе Непостојање базе волонтера Недовољно компетентних и мотивисаних људских ресурса Слаби контакти са европским инситуцијама и организацијама Недостатак информација о програмима за младе ЕУ</p>
<p>ШАНСЕ</p> <p>Развој спортске инфраструктуре Повећање степен учешћа установа у планирању и реализацији омладинских програма Већа финансијска подршка локалне самоуправе Умрежавање (национални, европски ниво) Сарадња са омладинским НВО из суседних општина Финансијска подршка МОС и страних донатора</p>	<p>ПРЕТЊЕ</p> <p>Неизвршавање трансфера Републике ка општини Смањење приоритета државне политике за питања значајних за младе Настављање демографских и миграционих трендова Продубљивање економске кризе</p>

3.6. Истраживање о сопственим потребама младих

У октобру 2010. године Канцеларија за младе је спровела истраживање чији циљ је био испитивање потреба младих у граду Врању ради адекватног планирања мера и активности у ЛАП-у за младе.

Упитником је обухваћено 100 испитаника (41 мушкарац и 59 жена) старости од 15 до 30 година који живе на територији града Врање. У истраживању су учествовали ученици основних и средњих школа, студенти, запослени и незапослени млади, чиме су обезбеђен свеобухватан увид у потребе и интересовања младих.

У тексту који следи приказани су најбитнији резултати истраживања.

Неформално образовање. Када је у питању неформално образовање млади су највеће интересовање показали за напредну обуку рада на рачунару (35%). Приближно једнак број испитаника је заинтересован за курс енглеског језика (31%) и курс шпанског језика (29%). За италијански језик интересовање је показало 26% анкетираних, а за основну обуку рада на рачунару 13%. Следе компјутерска играоница (12%), немачки језик (9%) и руски језик (3%). Занемарљиво мало интересовање показано је за изучавање кинеског, француског, јапанског, грчког и албанског језика.

Спортске активности. У области спортских активности највише је младих заинтересованих за екстремне спортове (37%), одбојкашки клуб (23%) и кошаркашки клуб (22%). Клуб борилачких вештина и активности у природи интересантни су за 16% испитаника, а тениски клуб за 13%. Следе фудбалски клуб (11%), ватерполо клуб (11%), рукометни клуб (6%), шаховски клуб (3%), пливачки клуб (2%).

Креативно-уметничке радионице. У области креативних радионица издвојиле су се следеће: драмска радионица (25%), фото радионица (23%), филмска и видео радионица (19%), костимографија и модни дизајн (19%) и графити радионица (18%). Мање интересовање показано је за течајеве рукотворина (15%), школу цртања и сликања (14%), течајеве свирања инструмената и литерарну секцију (по 7%)

Игра и плес. Млади су у области игра и плес највише интересовања показали за аеробик, пилатес и џез денс (37%) и за школу латино плесова (35%). Сваки четврти би похађао школу брејкденса (26%).

Курсеви. Курсеви о организовању догађаја за младе интересују 40% испитаних. Нешто мање интересовање млади су показали за курсеве о здравом начину живота (33%) те за курсеве о покретању и вођењу самосталног бизниса (25%). За курс прве помоћи је заинтересовано 17%, а за курсеве о контрацепцији и заштити од полних болести 14%. Следе курсеве практичних вештина (9%) и курсеве о тражењу посла (7%).

Клубови и секције. У области клубова и секција највише је интересовања за клуб за дружење и организовање журки за младе и за психолошке радионице (по 36%). Новинарска секција интересује 25% младих у Врању, а хуманитарне акције и прикупљање новца за сиромашне би привукло 21% анкетираних. Волонтерски клуб подржава 21% младих. Следе радионица упознавања обичаја других народа (15%), секција за заштиту природе (9%), радионица толеранције и ненасиља (8%), дебатни клуб и тематске трибине (5%).

КЗМ. Доласком у Канцеларију за младе млади би највише волели да добију информације: о концертима и културним дешавањима (45%), о могућностима за јефтина путовања (37%), о могућностима за наставак школовања (37%), о могућностима за запослење (36%), о могућностима за образовање ван школе (33%), о заштити здравља и здравом начину живота (24%), о могућностима за корисно провођење слободног времена (21%), о контрацепцији и заштити од полних болести (20%), о законским правима грађана (18%), о начину на који се у општини и школи троше паре за младе (16%), о могућностима за заштиту од насиља (15%), о могућностима за хуманитарни рад (15%).

3.7. Пресек стања и положаја младих

- **Проблем активизма и мобилности младих**

Иако се у последње време стање делимично поправља, активизам младих Врања на ниском је нивоу. Евидентан је низак степен укључености младих у дефинисању и задовољењу својих потреба унутар заједнице, иако, како спроведено истраживање показује, чак 40% младих жели да се обучи за организовање догађаја за младе. Смислено учешће младих у друштву захтева сигурно, пријатељско и подстицајно окружење које омогућава младима да учествују у процесу доношења одлука које директно утичу на квалитет њиховог живота и развој друштва у целини. Овај процес треба да се заснива на обавештености о могућностима које постоје у окружењу. Подаци о различитим облицима учешћа младих у друштву јесу разнородни и несистематизовани. Недостају, такође, информације намењене младима о могућностима, релевантним активностима, организованим догађајима и другим важним аспектима из њиховог живота. Ови проблеми указују на чињеницу да млади већ годинама представљају једну од највећих маргинализованих група у нашем друштву а њихово активно учешће није било тема интересовања и истинског ангажовања, како на државном тако и на локалном нивоу.

У граду нема организованих видова размене младих, ни на међуопштинском нити на државном и међународном нивоу. Мобилност младих, која је јако важна због стицања и размене искустава и идеја, као и подстицања комуникације, на ниском је нивоу. Овај проблем је још интензивнији у руралној средини. Због тога и не чуди што је у спроведеном истраживању 37% младих навело да би доласком у КЗМ највише волели да добију информације о могућностима за јефтина путовања.

Перспективе за додатни омладински ангажман умањују и недовољни ресурси за омладинско самоорганизовање и недовољно снажан невладин сектор. Од локалних невладиних организација које се баве младима активније су НВО „Генератор“, удружење грађана „Нексус“, Одред извиђача „Завичај 1093.“, Одбор за људска права и Иницијатива за интеграције (ИФИ). И поред њиховог доброг рада, граду Врању потешно је још омладинских организација.

Постојање ђачких парламената и формирање КЗМ добра су база за решавање наведених проблема. Како се из извештаја реализованих активности види, одмах након формирања КЗМ дошло је до повећаног активизма младих и већег броја програма за младе.

- **Проблем незапослености младих**

Иако је по попису из 2002. године број становника града Врања порастао у односу на раније пописе, тренутна лоша демографска ситуација у Републици Србији засигурно важи и за Врање. Велики број младих одлази из свог завичаја. Један од основних разлога због којих млади напуштају свој родни крај јесте недостатак радних места и немогућност запослења. Тежња младих за одласком, било ван земље, било у велике градове у земљи (пре свега у Ниш или Београд), свакако је у највећој мери проузрокована немогућношћу да пронађу адекватно запослење. Велики број фирми који је у протеклом периоду упошљавао више хиљада радника је дефинитивно пропао или је знатно редуковао своје активности и капацитете.

Према подацима НСЗ, филијала Врање, у септембру 2010. године на евиденцији се налазило 2.199 младих, шти чини чак 29,7% свих незапослених. Највише је незапослених младих са IV степеном стручне спреме а чак 336 незапослених младих има тек I степен стручне спреме.

Један од проблема у вези са проналажењем посла јесте неинформисаност младих. То нам потврђује и податак из спроведеног истраживања према којем би

36% младих доласком у КЗМ волело да добије информације о могућностима за запослење.

Потом, као битан проблем приликом процеса запошљавања може се издвојити и недостатак практичног радног искуства. За решавање овог проблема, опет, нема организоване понуде за учешће у програмима волонтирања и/или стажирања кроз које би млади могли да стекну радно искуство. Такође, сиромашна је понуда неформалног образовања којим би незапослени млади стекли додатне вештине (информатичке, страни језици...) неопходне за добијање посла. Велики број младих лица на евиденцији незапослених је неквалификован и поставља се питање на какав посао могу да рачунају људи без икакве квалификације.

Решавање проблема незапослености, као једног од централних проблема, свакако би могло да доведе и до ублажавања осталих проблема, односно, уколико се у томе не успе, незапосленост може дугорочније паралисати развојне шансе града.

- **Недовољни и неадекватни културно-образовни, спортски и други садржаји за младе**

У граду Врању постоји 10 установа културе и 13 домова културе – 1 у Врању и 12 у околним селима. Иако тај број није мали, већина ових носилаца културно-умтничког живота града, има безусловну инфраструктуру и неадекватне људске ресурсе. Евидентна је сиромашна понуда и низак степен укључености младих у културно-образовне, спортске и забавно-рекреативне програме у заједници. Релевантне институције по правилу не нуде посебне програме за младе, или их пак нуде спорадично и без посебног плана. Осим делимично КУД-а и појединих спортских удружења, не постоје цивилне организације које примарно поспешују активизам младих. Нема адекватног садржаја и понуде који би инволвирани младе и смислено их ангажовали. Уочљива је и слаба понуда било каквих облика неформалног образовања и програма који негују и развијају креативност младих.

Уочљив је недостатак заједничког деловања, синергије између младих и установа/организација. Резултат тога је недовољна партиципација младих у осмишљавању културно-образовних, спортских и других забавно-рекреативних програма

Постојећи начини информисања младих о дешавањима за младе, неадекватни су и у раскораку са потребама младих. И када се организује неко дешавање које је интересантно младима, они често не сазнају за њега. То нам потврђује и податак из истраживања да би доласком у КЗМ млади највише волели да добију информације: о концертима и културним дешавањима (45%).

Посебно је потребно радити на промовисању правих културних вредности јер је у граду, као последица опште културне дегенерације деведесетих година прошлог века, приметна и слаба заинтересованост младих за квалитетне садржаје из културе.

Истраживање о потребама младих које је урађено у оквиру израде ЛАП-а за младе добар је показатељ шта младима недостаје, и у складу с тим, које активности би требало покренути на пољу културе, спорта и неформалног образовања.

- **Здравље младих**

Здрава омладина је фундаменталан предуслов за срећну и продуктивну омладину. Здрављу младих у Врању посвећује се одређена, али не и довољна пажња.

Како и истраживања Светске здравствене организације и Уницефа показују, у Србији је здравље младих угрожено све већим порастом сексуално преносивих инфекција, болести зависности, као и депресије.

Главни носиоци здравствене заштите младих у граду Врању су Здравствени центар Врање, домови здравља и амбуланте. Поред њих, значајно је и појединих НВО, посебно УГ „Нексус“.

Сумарно гледајући, млади људи у Врању немају проблеме високог ризика, али је неопходно постојеће стање довести на виши ниво. Нарочито је важно да се организују превентивне активности у домену здравља младих, како физичког, тако и психичког.

Анализа здравства у Врању показује да, сем спорадичних акција, не постоји системско промовисање здравих стилова живота, нити организовано указивање на штетност употребе алкохола, дувана и других психоактивних супстанци. Такође, доступност превентивних и консултативних здравствених услуга не прати потребе младих. Не постоје организоване, перманентне едукативне кампање за младе, нарочито за оне средњошколског узраста код којих је превенција посебно важна и корисна.

Податак из истраживања да 33% младих интересују курсеви о здравом начину живота јасно показује потребу младих да се едукују у овој области.

- **Социјално угрожени млади**

Број корисника социјалне заштите у граду Врању је, у односу на републички просек, и до 3 пута већи. Просечна зарада у граду је, према подацима Републичког завода за статистику, у августу 2010. износила 27.171, док је републички просек био 33.955. Ово нам указује на низак економски стандард становништва. На ово се надовезује и велика незапосленост становништва, посебно младих. У складу са бројем незапослених лица, логично је да је и број сиромашних породица у граду незанемарив. Због тога је потребно посветити нарочиту пажњу социјално угроженим младима.

Локална самоуправа пружа одређену врсту помоћи у виду субвенционисања ученичког превоза, исхране и уџбеника, Центар за социјални рад организује повремене врсте помоћи, а КЗМ је такође покренула одређену иницијативу на овом пољу. Такође, ангажовано је и неколико организација из цивилног сектора: Црвени крст Врање, Добротворни фонд СПЦ „Човекољубље“, Удружење грађана „Nexus“, НВО „Животна помоћ“. Али, рад на социјалној инклузији младих потребно је унапредити и систематизовати, укључивањем свих релевантних субјеката унутар локалне заједнице.

У спроведеном истраживању 21% анкетираних младих учествовало би у хуманитарним акцијама. Овај потенцијал би требало искористити али и увећати одговарајућом едукацијом о вредности хуманитарног деловања.

Одељак 4. СТРАТЕШКИ ПРАВЦИ И ПРИОРИТЕТИ

При решавању наведених проблема три стратешка правца карактерисаће приступ којим се максимализује ефекат спровођења Локалног акционог плана:

- 1) *Повећање обима, квалитета и примерености услуга и активности намењених младима;*
- 2) *Ојачавање локалних ресурса за омладински рад;*
- 3) *Развијање регионалне сарадње за спровођење омладинске политике.*

Логика везе између ова три стратешка правца јесте у идеји да фундаменталне промене у прилагођености програмских садржаја за младе, повећању њихове разноврсности, доступности и обухвата – јесу могуће само ако се локални капацитети свих актера у заједници који раде са младима, а посебно Канцеларије за младе, ојачају, додатно умреже и прилагоде партиципативном менаџменту који укључује и саме младе; компезација за недостатке ресурса у самој заједници, у многим случајевима може се пронаћи коришћењем ресурса у региону.

За дефинисане групе проблема, локална заједница се одлучује да делује кроз четири међусобно повезана приоритетна подручја рада са младима:

1. **Оснаживање активизма и повећавање мобилности младих;**
2. **Унапређивање свих облика запошљавања, samozapošljavanja и предузетништва младих;**
3. **Унапређење културних, спортских и других садржаја за младе;**
4. **Развијање социјалне инклузије и здравих стилова живота младих.**

Приоритети наведени по редоследу у целини одговарају по редоследу дефинисаним проблемима у „Пресеку стања“. Међутим, сходно прихваћеном холистичком приступу у развоју националне и локалне омладинске политике, деловања на остварењу једног приоритета по правилу доприносе и стварању претпоставки и/или директном остварењу других приоритета, те стога овако дефинисани "приоритети" осликавају логичку схему управљања променама која стално тежи да пружи допринос интегралној промени у заједници.

Приоритет 1.

Оснаживање активизма и повећавање мобилности младих

Овај приоритет за развој заједнице у директној је вези са представљањем и разматрањем изнетима у одељку „Пресек стања и положаја младих“, посебно са проблемима неразвијености грађанског активизма, партиципације младих у процесима одлучивања у школама, установама културе и политикама локалне самоуправе, те са блиским питањима попут некоришћења ресурса којима се млади укључују у омладинску размену на регионалном и ЕУ нивоу, тј. са недовољно доступним информацијама о могућностима за ангажман младих...

Разматрани проблеми могу се груписати на следећа специфична проблемска подручја:

- Апатија и незаинтересованост младих: непреузимање одговорности, одсуство препознавања сопствене важности и самопоуздања, креативности, одсуство осећаја припадности заједници;
- Млади немају добар приступ информацијама о могућностима њиховог учешћа у друштву и неформалном образовању;
- Недостатак простора и мали број удружења са чијим деловањем би се млади идентификовали: простор за рад и информисање, одсуство подршке за одрживост организација и иницијатива младих;
- Нема довољно омладинских програма и адекватних пројеката који би заинтересирали ширу друштвену заједницу;
- Недовољан број трајних и одрживих волонтерских програма и недовољан број волонтера.

За решавање уочених проблема локална заједница поставила је себи следеће специфичне циљеве:

1. **Јачати капацитете КЗМ;**
2. **Повећати ниво информисања младих о могућностима омладинског активизма и програмима за младе;**
3. **Развити активизам и волонтеризам младих у Врању;**
4. **Укључити младе у програме омладинске размене у региону и ЕУ.**

Приоритет 2.

Унапређивање свих облика запошљавања, самозапошљавања и предузетништва младих

Овај приоритет за развој заједнице у директној је вези са представљањем и разматрањем изнетима у одељку "Пресек стања и положаја младих", посебно са проблемима незапослености и недостацима образовног система и система неформалног образовања.

Разматрани проблеми могу се груписати на следећа специфична проблемска подручја:

- Недовољна понуда неформалног образовања, попут курсева информационе писмености и страних језика, утиче на ниже квалификационе способности незапослених младих.
- Средњошколци стечена знања недовољно продубљују кроз праксу, те на тржиште рада наступају без искуства које им је потребно да би се запослили;

- Млади са ресурсима да се баве пољопривредом и/или туризмом недовољно су подржани од локалних и регионалних стручних служби које треба да им олакшају приступ знањима и информацијама и контактима потребним за успех на компетативном тржишту;
- Неразвијен процес каријерног вођења и саветовања, који има за циљ да младима олакша одабир школе и будућег занимања и проналажење посла;
- Предузетнички дух код младих је недовољно развијен, а не постоји изграђен систем подстицања и развоја предузетништва код младих.

За решавање уочених проблема локална заједница поставила је себи следеће специфичне циљеве:

- 1. Унапредити конкурентност младих на тржишту рада путем унапређења формалног и подстицањем различитих облика неформалног образовања младих;**
- 2. Развијати услуге каријерног вођења и саветовања код свих релевантних актера (школе, НСЗ, КЗМ...)**
- 3. Развијати предузетништво кроз различите програме и мере подршке младима који почињу сопствени бизнис;**
- 4. Промовисати и подржати развој туризма и пољопривредног домаћинства на компетативном тржишту.**

Приоритет 3.

Унапређење културно-образовних, спортских и других садржаја за младе

Овај приоритет за развој заједнице у директној је вези са представљањем и разматрањем изнетима у одељку „Пресек стања и положаја младих“, посебно са проблемима у вези са културно-образовним и спортским садржајима, као и са недовољном понудом за квалитетно провођење слободног времена уопште.

Разматрани проблеми могу се груписати на следећа специфична проблемска подручја:

- Неадекватан квантитет и квалитет културно-образовних, спортских и других забавно-рекреативних садржаја за младе
- Мали број и неадекватна опремљеност објеката и простора и намењених младима (простор за рад и реализацију садржаја),
- Неадекватно информисање о дешавањима за младе - постојећи начини информисања младих у раскорак са потребама младих
- Недовољна заинтересованост младих за садржаје из културе
- Недовољна партиципација младих у осмишљавању културно-образовних, спортских и других забавно-рекреативних програма
- Недостатак различитих видова неформалног образовања

За решавање уочених проблема локална заједница поставила је себи следеће специфичне циљеве:

- 1. Укључивање младих у креирање и реализовање културних, спортских и забавно-рекреативних садржаја;**
- 2. Изградња и адаптација простора за младе;**
- 3. Развијање нових облика забавно-рекреативних активности, атрактивних за младе;**
- 4. Развијање неформалног образовања.**

Приоритет 4.

Развијање социјалне инклузије и здравих стилова живота младих

Овај приоритет за развој заједнице у директној је вези са представљањем и разматрањем изнетима у одељку „Пресек стања и положаја младих“, посебно са проблемима локалне здравствене заштите, ангажовања младих у организацијама које се баве првенирањем и смањењем болести зависности, заштите репродуктивног здравља, сузбијањем наркоманије и алкохолизма. Безбедност младих у саобраћају, у школи или на местима на којима се окупљају млади, у јасној је вези са питањима социјалне патологије која нпр. произилазе из наркоманије и опијања. Такође, приоритет је повезан и са неопходношћу унапређења социјалне заштите, путем едукације и директним ангажовањем младих.

Разматрани проблеми могу се груписати на следећа специфична проблемска подручја:

- Недовољно организованог и континуираног рада на превенцији: болести зависности (пушење, алкохолизам, наркоманија), сексуално преносивих болести и ХИВ-а, менталних проблема у развојном добу, агресивног понашања и насиља
- Недовољно развијена свест младих о здравим стиливима живота и недостатак подршке правилном психо-физичком развоју младих у областима: развоја здраве и стабилне личности код младих, рекреација, исхрана и репродуктивно здравље.
- Поремећено понашање младих због неконтролисаног конзумирања: алкохола, цигарета и психоактивних супстанци.
- Релативно висок број социјално угрожених младих и младих из сиромашних породица.

За решавање уочених проблема локална заједница поставила је себи следеће специфичне циљеве:

- 1. Унапредити социјалну одговорност заједнице према младима;**
- 2. Подстицати ангажовање младих у области социјалне заштите;**
- 3. Развијати свест о здравим стиливима живота;**
- 4. Унапредити психофизички развој младих.**

Одељак 5. ПОВЕЗАНОСТ СА ДРУГИМ СТРАТЕШКИМ ДОКУМЕНТИМА

5.1. Усклађеност са Националном стратегијом за младе

Локални акциони план за младе града Врања у потпуности је усклађен са Националном стратегијом за младе коју је, на иницијативу Министарства омладине и спорта, усвојила Влада Србије. Национална стратегија за младе усклађена је са Националном стратегијом Србије за приступање Европској Унији, Стратегијом за смањење сиромаштва, Стратегијом развоја социјалне заштите у Републици Србији, Националном стратегијом запошљавања, Националном стратегијом привредног развоја Србије за период 2006-2012. године, Миленијумским циљевима развоја, Стратегијом развоја здравља младих, Стратегијом развоја менталног здравља, Стратегијом подстицања рађања, Стратегијом унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији, Стратегијом развоја стручног образовања у Републици Србији, и др, као и са одговарајућим међународним документима. Сваки национални документ предвиђа мере подршке и дефинише акције на локалном нивоу, јер је јасно да само јасна повезаност и усклађеност акција на оба нивоа, националном и локалном, може да доведе до унапређења друштвене заједнице у целини.

Тако и Локални акциони план за младе, који директно претаче принципе и вредности и стратешке и специфичне циљеве дефинисане Националном стратегијом за младе у конкретне акције на локалном нивоу, увезује све принципе дате у наведеним националним документима, а који се тичу младих.

Планирајући како да ефикасно и на најбољи могући начин побољша положај младих, град Врање полази од општих стратешких циљева дефинисаних Националном стратегијом, а то су:

1. Подстицање младих да активно учествују у друштву;
2. Развијање сарадње младих и обезбеђивање услова за њихово учешће у доношењу одлука кроз одржив институционални оквир, а на основу потреба младих и у партнерству са младима;
3. Израђивање система информисања младих на свим нивоима и у свим областима;
4. Обезбеђивање остваривања права на једнакост шанси свих младих у друштву, а посебно младих који живе у тешким условима;
5. Подстицање и вредновање изузетних испољавања и постигнућа младих у различитим областима;
6. Унапређивање могућности за квалитетно провођење слободног времена младих;
7. Развијање отвореног, делотворног, ефикасног и праведног система формалног и неформалног образовања који је доступан свим младима и који је у складу са светским трендовима у образовању и контекстом образовања у Републици Србији;
8. Подстицање и стимулисање свих облика запошљавања, самозапошљавања и предузетништва младих;
9. Унапређивање безбедности младих;
10. Чување и унапређивање здравља младих, смањивање ризика и водећих поремећаја здравља и развијање здравствене заштите прилагођене младима;

11. Оснаживање младих за иницијативе и активности које су у складу са основним циљевима одрживог развоја и заштите животне средине.

За сваки општи циљ дефинисани су специфични циљеви и мере за њихово остварење. Остваривање ових циљева биће усклађено са наведеним принципима и вредностима и препорукама датим у Националној стратегији за младе, континуирано праћено и вредновано, како би се, у случају евентуалних потешкоћа, благовремено и на одговарајући начин реаговало. Спознајући унапређење положаја и услова за развој младих, који чине темељ напретка сваког друштва као један од кључних задатака локалне заједнице, биће учињени максимални напори како би се наведени стратешки циљеви остварили у задатом временском оквиру, а у складу са реалним друштвеним околностима.

5.2. Усклађеност са другим локалним стратегијама

Град Врање донео је низ стратешких докумената којима се дефинише и прецизира локална политика града: Стратегија одрживог развоја града Врање; Локални план акције за децу; Стратегија развоја социјалне заштите; Локални еколошки акциони план; Стратегија развоја пољопривреде...

Локални акциони план за младе у сагласности је са свим постојећим стратегијама.

Стратегија одрживог развоја локалне заједнице 2010–2020. је општи стратешки план развоја града. Као најважнија стратегија, обухвата све смернице, циљеве и мере релевантне за све секторе, стварајући услове за реализацију или развој других планова на локалном нивоу. Сви други секторски планови на локалном нивоу имају за циљ да, у оквиру својих области, испуне и развију могућности шире дефинисане Стратегијом развоја локалне заједнице. Стратегијом су дефинисане следеће стратешке области: инфраструктура, пољопривреда и рурални развој, привреда и економски развој, друштвене делатности (а. социјална политика и цивилни сектор; б. образовање, култура и информисање), заштита животне средине.

Локални акциони план за младе у сагласности је са Стратегијом одрживог развоја. Поред опште усаглашености поједини приоритети и циљеви ЛАП-а посебно се поклапају са циљевима Стратегије унутар области друштвене делатности.

План акције за заштиту деце града Врања је стратешки документ којим се дефинише политика града Врања према проблему заштите деце. Сврха израде документа Плана акције за заштиту деце је унапређење система социјалне заштите деце и заштите дечијих права у Врању, кроз подршку развоју координисаних, економичних и одрживих служби за заштиту деце и промовисање метода за унапређење социјалне заштите деце у локалној заједници. Локални акциони план за младе у сагласности је са овим стратешким документом.

Стратегија развоја социјалне заштите општине Врање 2009–2013. дефинише политику града у области социјалне заштите грађана. Једна од приоритетних група Стратегије су деца и омладина. У оквиру ове приоритетне групе дефинисани су следећи оперативни циљеви који се директно односе на младе, и као такви директно се допуњују са одређеним приоритетима и циљевима Локалног акционог плана за младе:

- Унапређење квалитета образовно васпитног процеса

- Спровођење континуираних едукативних програма о начинима заштите младих од болести зависности и болести репродуктивних органа
- Програми за децу и омладину са инвалидитетом
- Обезбеђивање радно-окупационих садржаја уз психосоцијалну подршку за децу и младе у ризику од асоцијалног понашања
- Обезбеђивање културних, уметничких и научних манифестација на којима би се деца и омладина образовала и афирмисала

Поред деце и младих, једна од приоритетних група Стратегије су и незапослени, а међу њима је приличан број младих. Самим тим се и оперативни циљеви дефинисани у оквиру овог приоритета добрим делом односе и на младе.

Осим са локалним, Локални акциони план је у сагласности и са две регионалне стратегије:

- Стратегијом развоја Јабланичког и Пчињског округа – Основни задатак Стратегије је да успостави стратешки оквир за одржив и уравнотежен друштвено-економски развој региона.
- Стратегијом за заједнички развој Пчињског и Јабланичког округа и округа Ћустендил и Перник. Овај стратешки документ представља један од финалних резултата у оквиру пројекта стимулисања прекограничне сарадње.

Оваквом усаглашеношћу различитих локалних стратегија и планова, постиже се хармонизован рад свих локалних актера на остваривању заједничких, међусобно преплетених циљева. Суштина реализације ових циљева јесте, у крајњој инстанци, подизање укупног квалитета живота у граду Врању.

Одељак 6. МЕХАНИЗМИ ИМПЛЕМЕНТАЦИЈЕ

Управљање у процесу спровођења Локалног акционог плана за младе

Главни актер у спровођењу (а претходно у изради) Локалног акционог плана за младе јесте Канцеларија за младе, док главне активности и њихово спровођење надгледа Савет за младе. Локални координатор/ка чини спону између Канцеларије и надлежних из локалне самоуправе, Савета за младе, јавности и свих осталих учесника у послу који првенствено треба да буде партнерски и резултат сталног консултативног процеса међу свим заинтересованим друштвеним чиниоцима. Под осталим кључним актерима подразумевају се, пре свега, институције и организације које спроводе програме за младе под окриљем градске управе, а уз подршку релевантних владиних и невладиних институција и организација са републичког нивоа.

Резултати рада Канцеларије за младе, кроз извештаје за чију је израду задужен локални координатор/ка, биће презентовани градоначелнику и члановима Савета за младе, који ће својим одлукама обезбеђивати предуслове да се планиране активности реализују у усвојеним роковима. Административно-техничка подршка локалном координатору/ки биће обезбеђена кроз ангажовање лица која ће заједно са координатором/ком чинити Тим Канцеларије за младе, са јасно дефинисаним описом послова и задатака за сваког члана/чланицу Тима.

Праћење и евалуација

Процес праћења (мониторинга) и евалуације спровођења Локалног акционог плана за младе врше:

Тим за мониторинг – прати реализацију пројеката који су конкурсно изабрани и финасирају се из градских средстава. Тим за мониторинг чине три представника, следеће структуре:

- локална самоуправа, стручни сарадник/ца из службе за финансије (финансијски мониторинг)
- представник/ца локалне самоуправе (Канцеларија за младе)
- представник/ца Савета за младе

Процедуру мониторинга и начин и структуру извештавања формулисаће Савет за младе у сарадњи са Канцеларијом за младе. Тим за мониторинг своје извештаје на месечном нивоу доставља градоначелнику, Одељењу за буџет, Локалном координатору/ки и Савету за младе.

Тим за евалуацију – прати и оцењује активности и резултате пројеката у реализацији и извештава тромесечно Савет за младе.

Тим за евалуацију чини 5 представника/ца следеће структуре:

1. Представник/ца локалне самоуправе
2. Представник/ца Тима за мониторинг
3. Стручно лице из институције, која се бави пројектном тематиком

Извештај Тима за евалуацију доставља се градоначелнику и Савету за младе, преко Канцеларије за младе. Овај Извештај је основни документ на основу којег ће се радити ревизија Локалног акционог плана, јер он треба да садржи

процену делотворности свих мера које су финасиране као и њихов утицај на локалну средину.

Одељак 7. ПРОМОЦИЈА ЛАП-а ЗА МЛАДЕ

Процес јавне расправе има за циљ да поспеши дијалог најширег обима у локалној средини и да буде завршна фаза широког консултативног процеса израде Локалног акционог плана за младе. Јавна расправа представља механизам који омогућава најширем кругу грађанства да утиче на будуће мере намењене бризи о младима, а чију ће примену координирати локална самоуправа.

Наведени процес подразумева јавно представљање приоритета града у вези са питањима и проблемима младих, као и мерама за њихово решавање, кроз све расположиве медије на локалном и/или регионалном нивоу.

Поред промотивних активности, јавна расправа треба да представља и механизам којим грађани могу да доставе своје коментаре, допуне или измене.

Интегрални текст Локалног акционог плана за младе треба да буде изложен на огласној табли Градске управе и на званичној градској интернет презентацији, а грађани могу да у одређеном временском периоду доставе своје коментаре Канцеларији за младе.

После јавне расправе, Канцеларија за младе, у сарадњи са релевантним градским телом/органом разматра пристигле коментаре, допуне или измене и одлучује да ли ће бити измена у Локалном акционом плану, или је потребно додатно објаснити поједина питања грађанима.

ЛАП за младе ће, између осталог, бити промовисан преко већине доступних медија на локалу.